

Как да променим циничния ни светоглед?

Мария Василева, *Национална Априловска Гимназия, гр. Габрово*

Съединението прави силата

Когато бях малка, често ми се повтаряше, че България е най-красивата страна на света, че Бог е дал парче от рая, за да създаде България... Представете си колко бях озадачена, когато по-късно се поразрових в интернет, за да потърся дали чутото е вярно, но останах разочарована, когато видях, че множество статии опоменаваха десетки имена на красиви държави, но нито една от тях не беше България. Ако това не бе достатъчно, за да ме убеди, то гледката на замърсените пейзажи около мен и на неподдържаните или дори изоставени сгради със сигурност ме остави обърквана и породила у мен конфликт между очакванията ми и действителността. И днес, когато със семейството ми пътуваме из милата родина, се вирам през прозореца на колата право в неораните ниви, които заобикалят главния път, но чиито плодородни почви така и не се обработват. Чудя се кога ще настъпи денят, в който ще видя там посеви. Чудя се кога ще настъпи денят, в който потенциалът на едно общество най-накрая ще се разгърне.

Именно несъответствията между чутото и видяното поражда цинизма. Казва ни се: „Гордейте се, че сте българи! Имате славна история!“, но какво ще ни даде историята от пожелателите си страници? Каква утеха носи тя, когато настоящето не дава повод за гордост? От десетилетия наред народът ни бива подхвърлян от ръцете на един кукловод в тези на друг, както в международен, така и във вътрешен план. Силният е този, който определя правилата. Слабият не може да очаква да постигне нищо, когато ги следва.

Не сме виновни, че историята е неблагоприятна към нас. Докато съвременните развити страни преследваха своите империалистични интереси, ние не съществувахме като държава. В деветнайсети век революционният дух се носи във въздуха и ето нà, възрожденците намират сили, за да се вдигнат на въстание срещу турската тирания, но срещат неуспех. С чужда помощ все пак се освобождаваме, но ставаме зависими от Русия. Условието на Сан-Стефанския договор са предпоставка за доброто ни развитие, но се провежда Берлинският конгрес. Радваме се на една от най-либералните конституции в Европа, но не я спазваме. Воюваме храбро срещу враговете си в Балканските войни и в Първата световна война, но в крайна сметка губим и стигахме до две национални катастрофи. Всичко това оказва влияние върху народопсихологията ни, а множеството неуспехи неминуемо довеждат до развитие на пораженческо мислене. През 1989 г. настъпва преходът, за който голяма част от обществото копнее. Освободиха се пазарите, но икономически просперитет не се задава. Политическият плюрализъм ни въвлече в един

омагьосан кръг, в който гласуваме за всяка нова партия и личност, а те в крайна сметка ни разочароват. Връзваме се на номера на поредния месия, който твърди, че е различен от предходните шарлатани. Кога ще се изтърка шегата?

Все се вглеждаме в останалите народи и като че ли разглеждаме качествата им селективно. Напред излизат най-добрите, а назад остават най-лошите. Съединените американски щати са икономически хегемон, развита страна, но никой не пита от потта на кого се гради това величие. Никой не се интересува от задкулиската експлоатация на държавите от третия свят. „Богат е“, казва, пък го не пита/колко е души изгорил живи е казал Ботев в „Борба“, но какъв е смисълът това произведение да се изучава в училище, когато никой не се вслушва в думите на поета? Какъв е смисълът да учим за Бай Ганьо, когато щом се изправим лице в лице с подобни характери, ние единствено цъкаме с език, за да покажем неодобрение? А те ни управляват и се гаврят с народа по най-долен начин. Те внушават у нас това чувство за безсилие. Те ни учат да почитаме историята си, но не и да се учим от нейните уроци. Когато сценариите се повтарят, не ни се предлага адекватен анализ на случилото се, а виновниците все бягат от отговорност. Вследствие започваме да вярваме, че логичното обяснение за всичките ни проблеми се свежда до естеството на нашата национална идентичност.

Какъв е резултатът? Безразличие. Когато постоянно ти се повтаря, че в сравнение с друго си неспособен, ти започваш да вярваш. Когато ти се натяква, че си по-низш заради произхода си, то като част от едно общество, което е забравило какво е чувството да бъде истински независимо, не ти остава друг избор освен да се съгласиш. Думите все пак са средство за пропаганда, особено когато се повтарят често. Не ставаме за нищо, свикнали сме с този факт, нямаме желание да променим установения ред.

Проблемът е породен и от факта, че след толкова години борби за постигане на национална независимост, българският народ чувства себе си отчужден от останалите, дори и когато се намира в международни съюзи с тях. Европейци сме ний, ама все не сме дотам! Мислим си, че едва ли не сме единствените на света, на които не им върви, че на нас ни е писано да изоставаме. Но днес ние сме по-свързани с другите от всякога. Живеем в глобализиран свят, в който проблемите на една страна никога не остават изолирани в рамките на нейните граници. Безучастността не е опция за никого. Ние участваме в световните процеси, но не с изявена позиция, а често пъти с взета назаем от нашите „партньори“. Ангажиментът ни към останалите се изчерпва с настоящата ни геополитическата ориентация. Вгълбени сме до такава степен в собствените си недъзи, че забравяме, че не сме сами на тази планета. Ние не сме просто граждани на България, а сме граждани на света. Докато не се абстрахираме от националната ни идентичност, никога няма да направим съществен прогрес като общество. Ние не сме нито зле, нито сме велики. Ние просто сме. Другите народи не са нито зле, нито са велики. Те просто са. Епитетите тук са излишни.

Безсмислено е да тълкуваме цинизма като някаква болест, към която сме „податливи“ и от която можем да се „заразим“. Това явление няма свръхестествен произход и като всяко друго на света, е продукт на средата, в която се развива. Ако икономическото ни положение бе стабилно, ако бяхме водеща сила в света, то щяхме да сме уверени в способностите си. Навярно самочувствието на народите от третия свят също е ниско, при положение, че

развитите народи ги потъпкват. В крайна сметка всичко се свежда до икономика, колкото и досадно да е това. Зависим от нея и тя зависи от нас. Разглеждането на този проблем абстрактно, без да се отчитат условията на действителността, която го е създала, никога няма да ни доведе до категорично негово решение.

Впрочем нека поговорим за решението. Гореспоменатото отхвърляне на измислени разделения според национална принадлежност трябва да се изпълни. Колкото и невероятно да ни се струва, ние си приличаме повече с чужденците, отколкото си мислим. Ние всички сме хора с близки, за които ни е грижа. Имаме еднакви физиологични и духовни потребности. Ние работим, отглеждаме деца, занимаваме се с хобита. Ние предпочитаме да живеем в мир, отколкото във война.

Всяко правило обаче си има изключения. Има и такива, които предпочитат войната, защото за тях е тя е икономически изгодна. Те не спадат към дадена народна общност, а са социална категория. Те са тези, които не се интересуват от ближния си, а от материални блага. Те са тези, които имат нашите физиологични потребности, но духовните са им чужди. Те са тези, които не работят, а за които се работи. Те са хора, но у тях няма нищо човешко. Известни са като капиталисти. Те дърпат конците на политиците и публично, и задкулисно. Те си измиват ръцете, като насочват вината за обществените проблеми към малцинствата и по този начин засилват обществената агресия към тях. Те се отнасят към човека, като към машина, годна единствено за експлоатация. Те изтощават ресурсите на нашата планета, пренебрегвайки всякакви екологични притеснения. Докато ние се чудим как да си разпределим парите, за да покрием всичките си разходи по време на поредната икономическа криза, те харчат своите за да летят с частните си самолети до частните си острови, където по най-извратен начин се подиграват с човешкия род. Те ще умрат спокойно в пухените завивки на легло с позлатена рамка, докато други гинат в нищета. Докога?

Солидарността не се постига мигновено, но когато ножът опре до кокала, масите въстават. Хората изгубиха търпението си с монархията и благодарение на това сега имаме републики. Ние търпим и затова нищо не се променя. Това, което можем да направим, за да поощрим участието на тези около нас в изграждането на едно по-добро общество, е да посочим проблема, който трябва да се поправи. Врагът не е сред нас, а се намира над нас. Единствено трябва да погледнем нагоре, за да го видим. Оптимизмът идва, след като осъзнаем, че ние сме тези, които движат света. На нашите плещи се крепи властта на по-горните. Ние им я даваме и ние можем да им я отнемем. Протестирайте, агитирайте, недоволствайте, бунтувайте се, покажете, че ако искате, можете! Не се чудете кога ще настъпи промяна, а я създайте вие! Само тогава, когато осъзнаем, че ние също сме част от света, ще можем да стоим наравно с всички останали.